

ANATOL BRZOZA
Instytut Ekonomiki Rolnej
Warszawa

W SPRAWIE ZJAZDU EKONOMISTÓW ROLNYCH

Na posiedzeniu plenarnym Komitetu Ekonomiki Rolnictwa PAN rozpatrywany był wniosek o zwołanie zjazdu poświęconego przeglądowi i ocenie stanu nauk ekonomiczno-rolnych w Polsce. Ze względu na wagę zagadnienia wydaje się celowe zapoznanie szerszego kręgu ekonomistów rolnych z wstępnymi tezami, jakie zostały przedstawione Komitetowi.

Główną przesłanką nasuwającą potrzebę zwołania zjazdu ekonomistów rolnych są poważne przemiany, jakie dokonały się w naszym rolnictwie po październiku 1956 roku.

Najogólniej przemiany te można określić, jako próbę przejścia na taką drogę socjalistycznej przebudowy i rozwoju rolnictwa, która odpowiadałaby społeczno-ekonomicznej specyfice naszego kraju. Punktem wyjścia tych przemian stały się wytyczne KC PZPR i NK ZSL opracowane przy poważnym współudziale przedstawicieli nauki rolniczej, w tym i ekonomistów rolnych. Jednakże wytyczne te stanowią dopiero zapoczątkowanie niezbędnej, a zarazem zakrojonej na znacznie szerszą i gruntowniejszą skalę, pracy nad długofalowym programem socjalistycznej przebudowy wsi. Prace te zbiegają się w czasie z opracowywaniem przez Komisję Planowania przy Radzie Ministrów perspektywicznego planu rozwoju gospodarki narodowej, a w tym i rolnictwa.

Waga przemian, jakie dokonują się w naszym rolnictwie i związane z tym teoretyczne uogólnienie nabytych doświadczeń oraz dalsze prace programowe — wybiegają, jeśli idzie o ich znaczenie, poza ramy nakreślone granicami naszego kraju.

Wydaje się uzasadnione twierdzenie, że eksperyment, jaki dokonuje się w naszym rolnictwie może mieć istotne znaczenie dla innych krajów europejskich w zbliżonej strukturze agrarnej.

Wszystko to wymaga niewątpliwie dalszej aktywizacji ośrodków naukowo-badawczych wokół poszukiwania najbardziej efektywnych w sensie społeczno-ekonomicznym, aspektów polskiej drogi do socjalizmu w rolnictwie.

W szczególności konieczne jest podjęcie, względnie rozwinięcie badań naświetlających węzłowe momenty tej drogi, jak np.

— badanie efektów ekonomicznych postępu technicznego i dróg, podniesienie wydajności pracy w naszym rolnictwie,

- analizowanie procesu koncentracji podstawowych czynników produkcji (ziemi, pracy, środków, produkcji),
- badania nad ekonomiczną efektywnością rozmieszczenia sił wytwórczych w rolnictwie,
- badania nad drogami rozwoju planowej gospodarki w rolnictwie, ze szczególnym uwzględnieniem zasięgu i efektów działania prawa wartości w warunkach państwa socjalistycznego.

W chwili obecnej działa w kraju cały szereg mniej lub więcej rozwiniętych ośrodków naukowo-badawczych w zakresie nauk ekonomiczno-rolnych. Z poważniejszych należałoby wymienić: Instytut Ekonomiki Rolnej, szereg ośrodków naukowo-badawczych przy wyższych uczelniach rolniczych i ekonomicznych, Zakład Nauk Ekonomicznych PAN, powstające placówki ekonomiczno-rolne przy instytutach rolniczych i przemysłu rolniczego.

Działa również szereg ośrodków i instytucji bardzo blisko związanych z pracą naukowo-badawczą w zakresie ekonomicznych problemów rolnictwa, jak: Komisja Planowania przy Radzie Ministrów, GUS, Rada Ekonomiczna, rady ekonomiczno-techniczne przy ministerstwach, ośrodki ekonomiczne przy instytucjach związanych z rolnictwem np. (CRS) i in.

Powstają również nowe placówki badawcze uwzględniające w swoich pracach problematykę ekonomiczno-rolniczą, jak np. Instytut Gospodarstwa Społecznego, Spółdzielczy Instytut Naukowy.

Stan ten rodzi potrzebę koordynacji naukowej przy jednoczesnym zapewnieniu pełnej samodzielności inicjatywy i prowadzenia prac naukowo-badawczych w poszczególnych ośrodkach.

Wydaje się, że najbardziej powołanym do pełnienia tego rodzaju naukowej koordynacji, bez uciekania się do środków natury administracyjnej jest właśnie Komitet Ekonomiki Rolnictwa PAN.

Szczególnie istotną rolę może odegrać Komitet przy rozwijaniu działalności mniej zaawansowanych ośrodków naukowo-badawczych, szczególnie — uczelnianych.

Działalność Komitetu winna przyczynić się do lepszego rozstawienia sił i środków zwiększenia efektywności prac naukowo-badawczych i wdrożenia wyników badań tak do rozwoju myśli teoretycznej jak i do praktyki.

Zjazd powinien dokonać możliwie syntetycznego przeglądu podstawowych problemów, nad którymi pracują w chwili obecnej poszczególne ośrodki — przede wszystkim w zakresie ekonomiki rolnictwa i związanej z nią polityki agrarnej oraz w zakresie organizacji gospodarstw rolnych. Należałoby również zwrócić uwagę na pokrewne dziedziny badań np. w zakresie socjologii wsi i agronomii społecznej, historii i geografii gospodarczej rolnictwa itp.

Istotne znaczenie miałyby próba krytycznej analizy ogólnie stosowanych metod badawczych w naukach ekonomiczno-rolnych. W szczególności należałoby zwrócić uwagę na poważne cofnięcie się w stosowaniu metod statystyczno-matematycznych w badaniach ekonomiczno-rolniczych — tym bardziej, że Polska była jednym z pionierów tego kierunku.

Podobnie celowe byłoby ustosunkowanie się do badań w oparciu o ra-chunkowość rolniczą drobnych gospodarstw, między innymi ze względu

na pewne niedocenywanie jej przydatności w instytucjach administracyjno-gospodarczych.

Okres miniony zaznaczył się pewnymi próbami podjęcia kompleksowych badań tematycznych i regionalnych. Wydaje się, że metoda ta wymagałaby także oceny w celu jej kontynuacji.

Z drugiej strony zaniedbane zostało stosowanie badań monograficznych wskutek nadużywania hasła walki z przyczynkowością.

Nie wdając się w szczegóły należy stwierdzić, że wyrażenie na zjeździe ogólnych poglądów nie tylko co do aktualnej i proponowanej problematyki badawczej, ale również z zakresu metodyki, miałooby znaczenie dla dalszego rozwoju prac naukowo-badawczych w dziedzinie ekonomiczno-rolniczej.

Zmiana klimatu politycznego po Październiku stworzyła warunki dla ożywienia myśli twórczej w nauce. Konieczne jest jednak dalsze pogłębienie atmosfery nieskrępowanej wymiany poglądów naukowych, to znaczy swobodnej dyskusji na bazie obiektywnej analizy naukowej i w duchu właściwie pojętej służby interesom Polski Ludowej. Warunkiem tego rodzaju wymiany myśli jest oczywiście wzajemne uznanie różnic w poglądach naukowych i poszanowanie godności pracownika nauki. Powinno się to przyczynić do podniesienia roli polskiej myśli ekonomiczno-rolniczej, jej postępowych tradycji i dorobku naukowego a zarazem do dalszego zacieśnienia współpracy z nauką światową i twórczego przyswajania jej dorobku.

Pomyślane w tym duchu spotkanie ekonomistów rolnych będzie chyba mogło w istotny sposób przyczynić się do dalszego rozwoju tej dziedziny wiedzy, stworzenia dla niej bardziej przychylniej atmosfery, a tym samym zwiększenia wpływu nauki ekonomiczno-rolniczej na praktykę gospodarki narodowej.